

ЕМІГРАЦІЙНА ВІЗІЯ УКРАЇНЦЯ В ПОЛЬСЬКОМУ КОНТЕКСТІ: ПЕРСПЕКТИВА ПАРИЗЬКОЇ «КУЛЬТУРИ»

У статті досліджено візію українця як Іншого в польському еміграційному дискурсі на прикладі польського еміграційного часопису паризької «Культури», де активну участь брали як польські, так і українські автори.

Ключові слова: еміграція, Інший, візія, українсько-польські взаємини.

In this article the autor analyzes the vision of Ukrainian as an Other in the Polish emigre discourse on the example of the Polish emigre journal Paris' «Kultura», where Polish and Ukrainian authors took an active part.

Key words: émigré, Other, vision, Ukrainian-Polish relations.

W artykule została zareprezentowana wizja Ukraińca jako Innego na płaszczyźnie polskiego dyskursu emigracyjnego na podstawie polskiego czasopisma emigracyjnego – paryskiej «Kultury», w której aktywny udział brali tak polscy, jak i ukraińscy autorzy.

Słowa kluczowe: emigracja, Inny, wizja, relacje polsko-ukraińskie.

Українець як Інший у польському соціокультурному кодї досить довгий час перебував на маргінесі. Іншість українця розглядалася переважно в амбівалентному ключі та варіювалася в залежності від історичних умов, проте загалом переважав колоніальний погляд польської культури на українську іншість.

Після Другої світової війни змінюється вектор бачення та набирає актуальності еміграційний дискурс. Відповідно, українсько-польський діалог продовжується в умовах території Іншого, яка вже детермінує порядок зміни пріоритетів та канонів. На терені Іншого, тобто на еміграції, кут бачення письменника зазнає впливу координат простору й часу та усіх інших похідних, що з цього випливають. Виникає нова модель для українсько-польського діалогу, яка характеризується вільним перебуванням (у порівнянні з позицією радянської України та ПНР) на еміграції.

На еміграції в незалежних умовах (порівняно з материнською землею), проте під тиском простору Іншого, у якому перебувають емігранти, з'являються вільні інституції емігрантів, які гуртують мистецьких та політичних діячів. До таких інституцій, які провадили незалежну діяльність, спрямовану на діалог та порозуміння між українцями та поляками, належав Літературний інститут під Парижем під керівництвом Єжи Гедройця.

Часопис «Культура», перше число якого вийшло у 1947 р. у Римі, заманіфестував свою позицію як часопис високого інтелектуального рівня, що своїм завданням оголосив боротьбу

з радянським режимом у Центральній-Східній Європі та стереотипним сприйняттям українців, білорусів, литовців у польському суспільстві. Фактично Єжи Гедройц створив новий українсько-польський дискурс в умовах Іншого, де українець як Інший розглядався як партнер, а не як підкорений. Часопис змінив імперську візію бачення на партнерську щодо українця. Треба було мати неабияку мужність і візію перспективи часу, щоб взятися за таке важливе завдання, як зміна вектора бачення українсько-польських взаємин.

Уже з перших чисел на шпальтах часопису з'явилася українська проблематика. Для розвитку цієї справи Є. Гедройц шукав порозуміння та контактів з українською еміграцією у Європі. Для нав'язання контактів з українськими інтелектуалами був відряджений Єжи Стемповський. Як наслідок цієї подорожі до Німеччини на шпальтах «Культури» з'явилася перша стаття українського автора Леоніда Мосендза (підписана псевдонімом Леонід Корзон) «Ukraińscy neoklasycy-parnasiści» («Українські неокласики-парнасиці») [8], де автор описує долю українських поетів-неокласиків, розстріляних режимом Сталіна. Ця стаття дала початок дальшим публікаціям українських авторів на шпальтах часопису та розпочала українську тематику.

Пік публікацій на українську тематику припав на початок 50-х років, коли «Культура» виразно заартикулювала свою позицію щодо України та українців, підтримала їх у прагненні до незалежності та сприйняла повоєнні кордони, і в подальшій діяльності трималась уже

задекларованої лінії. Така позиція часопису, на нашу думку, сприяла зміні парадигми оцінки Іншого, яким виступав українець у польській ментальності. У 12 числі 1951 року Єжи Гедройц помістив нотатку від редакції, де «Культура» зобов'язувалась інформувати читачів про Україну та українсько-польські відносини, оскільки польська еміграція майже нічого не знала про українців, а українська тематика у друкованих виданнях була відсутня. Інтенсивне обговорення української теми почалося з публікації програмної (як тепер можна назвати) статті Юзефа Лободовського «Проти почвар минулого» [17]. Під текстом була примітка, що редакція повністю підтримує думку автора. Причиною появи цієї статті стала попередня публікація під назвою «Між Мушальським і Заглобою» щодо українсько-польських відносин на шпальтах лондонського польського видання «Відомості» («Wiadomości»). Виразно артикулюється тут позиція визнання українця-партнера, відмова від імперських амбіцій та зацікавлення історією та культурою колись колонізованого Іншого.

З метою всебічного обговорення українського питання редакція від 5 числа 1952 р. запровадила рубрику «Українська хроніка». Варто підкреслити, що упродовж довгого існування «Культури» не постало жодної рубрики, яка мала б назву, скажімо, хроніка німецька, російська чи іншого народу. Українець як Інший навіть не був присутній до того моменту як рівноправний Інший в польській еміграційній пресі. У цій рубриці обговорювалась не лише політична, історична, а й культурна ситуація України в різні її періоди, тобто, українець як Інший набрав уже нових прав та статусу того Іншого, з яким ведуть діалог.

Новим маркером українця як партнера та визнання його Іншості була публікація про українське питання, яка чітко визначила позицію «Культури» щодо українсько-польських відносин та спірних територіальних питань після Другої світової війни. Лист польського священника Юзефа Маєвського з південної Африки, головною тезою якого було: «Нехай литовці, котрі мають гіршу долю, ніж ми, радіють зі свого Вільнюса, а у Львові нехай майорить синьожовтий прапор... Тоді, мабуть, наші сусіди зі сходу та півночі матимуть до нас довіру [19]», – став маніфестом не лише польської еміграції, а загалом польської ментальності щодо рецепції українців на сторінках часопису. По-перше, прийняття східного кордону Польщі означало відмову від претензій на Львів та Вільнюс, а та-

кож ревізію імперських позицій. Це знищувало надії польської еміграції на повернення до своїх колишніх територій, чим вона фактично й жила. Реакція читачів була вкрай негативною, деякі з них звинувачували «Культуру» в зраді національних інтересів і вимагали карної відповідальності. Часопис утратив кілька десятків читачів, натомість здобув нових прихильників – українців. По-друге, і це важливіше, «Культура» опублікувала листа ще перед смертю Сталіна, у 1952 році, і дала цим зрозуміти, що підтримує український народний рух у напрямку визволення з-під радянського впливу. Отже, це було першою спробою серед польської еміграції змінити візію українця з негативного бачення на позитивне сприйняття як партнера.

Вагомим внеском не лише в розвитку нових партнерських стосунків, але загалом у поступі та підтримці української культури було видання антології української поезії покоління національного відродження періоду 1917–1933 рр. Відомий український мовознавець світової слави Юрій Шерех-Шевельов порадив Є. Гедройцю звернутися до Юрія Лавріненка, який і підготував цей унікальний том видання. У 1959 році в Літературному інституті вийшло 1000-сторінкове видання антології під назвою «Розстріляне Відродження». Назва увійшла в історію української культури та стала окресленням цієї епохи. Сам факт, що таке видання було здійснено на еміграції і за підтримки та ініціативи поляка, є неординарним в українсько-польських відносинах. Видання антології мало величезне значення для української культури, проте Богдан Осадчук зазначив, що українці спочатку не зрозуміли цього кроку з польського боку: «Це був надзвичайно мудрий крок, який реабілітував ... письменників і поетів. Звичайно, ні українське коло, а тим більше, зовсім відсталий в українських справах (не з власної вини) польський загал, не оцінили належно тієї справи Гедройця [22, 31]». Хоча це твердження надто категоричне з боку професора, оскільки еміграційне середовище високо оцінило появу антології, про що свідчить листування Є. Гедройця з українською еміграцією та реакція української еміграційної преси на книгу. Це був ще один крок до зближення та порозуміння між Іншим-українцем та екс-колонізатором – поляком.

Ще одним кроком до порозуміння та утвердження нової позиції була «Декларація в українській справі» («Deklaracja w sprawie ukraińskiej [4]»), котра висловлювала підтримку в боротьбі за незалежність українського народу, робила

ревізію російських імперських амбіцій та імперської політики. Важливість цієї декларації полягала в тому, що, окрім представників поляків, угорців, чехів, її підписали й російські інтелектуали. Таким чином, уперше в історії українсько-російських відносин було задекларовано підтримку української культури та незалежної України з боку російських інтелектуалів. «Уперше коло визначних російських особистостей прийняло незалежність України, з тим застереженням, що на деяких територіях треба буде провести плебісцит [5, s. 198]», – підкреслював Єжи Гедройц.

Українська проблематика була однією з головних, тому присутність українських авторів є цілком закономірною. Співпраця з ними налагоджувалась досить важко, оскільки контакти між українською та польською еміграцією були досить спорадичні. Це пояснюється історичними умовами, які склались на материковій Україні та Польщі, зокрема досвід колонізованого, який тяжів над українцями щодо поляків.

Є. Стемповський налагодив контакти з українцями, запрошуючи їх до партнерського діалогу Свого та Іншого. Результатом цього стала публікація статті про українську літературу, зокрема про групу неокласиків, знищених Сталіним, до якої входили Микола Зеров, Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Юрій Клен, українського письменника Леоніда Мосендза (під псевдонімом Леонід Корзон) [8]. Стаття була розрахована на іноземного читача і містила необхідну інформацію про ситуацію в українській літературі та культурі міжвоєнного періоду. Фактично вперше на шпальтах польської еміграційної преси була представлена українська літературна ситуація не лише для польського, а й загалом для європейського читача «Культури».

Однією з перших порушених українськими авторами тем було життя української еміграції. Є. Маланюк (під псевдонімом Юліан Кардош) [7] підкреслив у статті, надрукованій на шпальтах паризької «Культури», відмінності в ментальності емігрантів зі східних підрадянських теренів та із західної частини України. Різниця, на думку автора, полягала в тому, що за декілька років радянська система уже встигла змінити національну свідомість українця, стерти його національне «я». Проте з часом емігранти зі східної частини України вчилися вільно говорити і дихати, а поєднувало дві українські еміграції мистецтво, яке не знає кордонів та хвилює українське серце, оскільки український народ

є кордоцентричний за своєю суттю. Таким чином, було продемонстровано погляд на проблему Свого (українця) очима того ж Свого (теж українця) з позиції еміграції. Письменник проаналізував ситуацію українця, який був поділений на Іншого й Свого в межах власного етносу – поділ на східних та західних українців, який підтримувався радянською системою. Автор також критично оцінив зміни, які відбувалися з українцями на терені радянської України, де Свій мав стати Чужим, щоб вижити.

Найчастіше розглядається та аналізується ситуація тогочасної радянської України в советологічному циклі питань. На нашу думку, артикулювання позиції українця уже як Чужого у Своему середовищі дає змогу говорити про імагологічний аналіз цієї проблеми українськими авторами «Культури». Тут чітко вимальовуються підгрупи цієї тематики, серед яких варто згадати про аналіз ідеології СРСР щодо українців та політику деукраїнізації та русифікації населення, знищення психології національної свідомості в радянській Україні.

Цю проблематику підіймав Ю. Шерех-Шевельов. Співпраця з ним зав'язалась завдяки Є. Стемповському. Український учений на прикладі Харкова [27] характеризує політику радянської влади, яка забороняла молоді думати та знищувала письменників, національну еліту України. Молодь стає неактивною і втрачає відчуття національної належності під тиском партійних догматів. Здається, немає надії на вихід з ситуації національної апатії, проте молодь таки не втратила української душі і на ній лежить відповідальність за національне відродження, відродження «четвертого» Харкова. Юрій Шерех-Шевельов одним з перших серед українських авторів висловлює думку про те, що Радянський Союз розпадеться колись-таки, оскільки сама його система приречена, бо «суть системи СРСР полягає саме у відсутності індивідуального підходу, на трактуванні усіх механічним способом, як істот, позбавлених індивідуальності...» [28, 5]. У руслі дослідження радянського способу мислення та психологічного аспекту національної політики в СРСР автор порівнює спосіб мислення Сходу і Заходу і доводить, що суть нерозуміння лежить у протилежній системі цінностей та іншому способі бачення Заходом Радянського Союзу. Уся політика Радянського Союзу зводиться до винищення інтелігенції, вирівнює населення партійна політика, але на нижчому, пролетарському рівні, а не на високому рівні інтелігенції [29]. Отож

автор представляє імагологічний аналіз зміни системи мислення Свого (українця) в умовах тоталітарної радянської системи, яка за основу бере перетворення цього ж Свого в Чужого на власному етнічному полі.

Продовжив цей ряд досліджень професор Микола Глобенко (під псевдонімом М. Слобожанин) [26], який подав аналіз комуністичної політики Радянської Росії на окупованих територіях східної частини України, висвітлив спогади з часів НЕПу та фальсифіковані процеси проти української інтелігенції, охарактеризував літературну ситуацію довоєнного Харкова. Поданий у статті матеріал на той час не був доступний широкому загалу українців, не говорячи вже про зарубіжного читача.

На шпальтах часопису українські автори піднімали питання українсько-російських взаємин в історичному вимірі та з перспективою на майбутнє. Отже, пропонувався не лише розгляд відносин українець – поляк, але й українець – росіянин, що суттєво розширювало тло імагологічного тексту в часопису. При цьому в статтях вчені висловлюють думку про агресивну політику щодо українців та способу зміни їх рецепції світу. Іван Лисяк-Рудницький писав про відповідальність польської політики щодо українців за приєднання України до Росії, адже саме антиукраїнська та антикозацька політика штовхнула гетьмана Богдана Хмельницького до пошуків союзника у Росії [18]. Така критична позиція щодо поляків, представлена на шпальтах польського еміграційного часопису, ще раз засвідчує рівень зміни візії українця в колах польської інтелігенції. Українець представлений тут як Інший-партнер. Хоча Іван Лисяк-Рудницький опублікував на шпальтах часопису лише одну статтю, проте листування між ним та Є. Гедройцем демонструє активний обмін думками між українською та польською діаспорами, подає надії на майбутню співпрацю [3, 6].

Тема української літератури та культури обговорювалася як польськими, так і українськими авторами. Принагідно слід додати, що українську літературу вперше було представлено на ґрунті партнерських досліджень культури Іншого на тлі польського літературознавства. Автори часопису підіймали питання дослідження становлення українця як Іншого в умовах тоталітарної держави. Так, Ю. Лавріненко, упорядник антології «Розстріляне Відродження», опублікував огляд літературної ситуації в Україні в умовах, коли письменник під тиском доктрини

партії мусить вибрати вихід – підкоритися і знищити свій талантизм або ж не згодитися і полатитися за це життям [16]. Юрій Лавріненко описав чотири найтипівіші виходи з цієї ситуації на прикладі Павла Тичини, який піддався режимові, нонконформіста Миколи Хвильового, борця до останнього подиху Миколи Куліша та начебто хворого Тодося Осьмачки. Одночасно Юрій Лавріненко полемізує з «Поневолелим розумом» («Zniewolony umysł») Чеслава Мілоша, який дає відповідь у наступному числі «Культури», де посилається на те, що ситуація в Радянській Україні і ПНР була зовсім іншою, тому не можна порівнювати долю митця в цих двох країнах [20]. Ця полеміка засигналізувала зацікавлення долею письменника на материнській землі, проте під контролем Іншого, коли письменник стоїть перед вибором – стати Чужим на власній землі і вижити або ж залишитись Своїм і померти.

Одним із актуальних питань візії Іншого та рецепції Його на національному ґрунті був міф про участь українських військових угруповань в складі німецьких військових сил в придушенні Варшавського повстання 1944 р. Факт абсурдності цього твердження доводить український учений Борис Левицький, спираючись на архівні матеріали німецької армії [14]. Спростовує це також доктор Любомир Ортинський на основі власного досвіду перебування у військовому таборі Ауербах [21]. Отож, українці не брали участі в придушенні Варшавського повстання, таким чином міф, який перешкоджав українсько-польському порозумінню, було зліквідовано українськими авторами «Культури».

Радянську проблематику на шпальтах «Культури» представляв один із найкращих світових експертів з цього питання в ті часи Борис Левицький, який загалом за період 1947–1969 рр. опублікував 13 статей з цієї тематики. Автор підіймає питання національної політики в Радянському Союзі, зокрема, наголошує на тезі примусової русифікації народів СРСР, хоча де факто національного питання в Радянському Союзі не існувало. Методи, які використовували для цього, були фізичне та психічне винищення інтелігенції, зокрема української, та переселення народів. Приріст населення в СРСР відбувався не за природними законами, а лише згідно з політикою партії [9-13]. У видавництві бібліотеки «Культури» вийшли дві книги українського автора польською мовою «Терор і революція» («Terror i rewolucja», 1965 р.) та «Національна політика СРСР» («Polityka narodowościowa

ZSSR», 1966 р). Таким чином, український автор вводить в імагологічний текст «Культури» питання трансформації українського соціуму, який на власних теренах перетворюється на Чужий, що демонструє вимушений відхід від традицій, притаманних Своєму, до традицій колонізатора-Чужого.

Українські автори «Культури» представляли актуальні наукові та політичні осередки української еміграції. Співпраця з ними налагоджувалася досить повільно і важко, зокрема, як згадує Є. Гедройц, було складно зав'язати контакти з українськими видавництвами щодо обміну пресою. Проте хоча українських авторів і не було вельми багато (за період 1947 – 1969 рр. на шпальтах «Культури» опублікували статті 12 українців), однак «Культуру» читало широке коло української еміграції. Про це свідчать листи, опубліковані в часопису, зокрема Мілени Рудницької, яка фахово коментувала історію України та відстоювала українські інтереси, що суперечили з польськими усталеними поглядами. Так, М. Рудницька не погоджувалася з позицією польського письменника С. Вінценза, який, на думку авторки, хоча й називав себе українофілом, однак не мав глибокого розуміння української історії та прагнення до незалежності; критикувала його авторка за візію в «рожевих окулярах» довоєнних українсько-польських взаємин. Лист М. Рудницької [23] витриманий в досить критичному тоні, проте Є. Гедройц його опублікував, підкреслюючи тим самим відкритість трибуни «Культури» для різних думок. Висловлював свої погляди щодо української культури у листах до «Культури» професор-мовознавець Манітобського університету (Канада) Ярослав Богдан Рудницький [24]. На нашу думку, цей дискурс яскраво демонструє проблему діалогу імагологічного окреслення Свого та Іншого на тлі українсько-польських взаємин.

Отже, співпраця з українською інтелігенцією на шпальтах «Культури», листи до редакції часопису від українських читачів, листування з видатними діячами української еміграції демонструють не лише зацікавлення Є. Гедройця українським питанням, а й українську відповідь на нього. При цьому імагологічний текст часопису реалізується у міждисциплінарному аспекті, підіймаючи питання рецепції українця в польському як материковому, так й еміграційному вимірі.

Візія України у польських авторів «Культури» охопила головні проблеми української іс-

торії та культури, представляючи її у світовому контексті як культуру Іншого. Слід зазначити, що імагологічний текст польських авторів суттєво відрізняється від імагологічного тексту українських авторів. Останні прагнули висвітлити насамперед життя Свого (українця) в різноаспектному підході, беручи до уваги життя материкової України та діаспори. Польські ж дослідники описують рецепцію українця як Іншого, порушуючи у своїх статтях ту тематику, яка їх найбільше цікавила. Отож простежуються тематичні відмінності у дослідженні Свого та Іншого на українсько-польському ґрунті.

Тема українсько-польських відносин підіймається польськими авторами найчастіше. Вони представляють українську історію та походження українців, подаючи необхідну інформацію для польського читача, який не обізнаний з історією України. Влодзімеж Бончковський, польський публіцист, наголошує на важливому значенні України для Ю. Пілсудського, який пропагував ідею федерації України, Литви і Білорусі раніше ніж «Культура». Розглядає автор також тезу про прийняття християнства Київською Руссю з Візантії та обговорює причини цього вчинку, які полягали у тому, що Візантія була вже слабкою імперією, а тому не могла становити загрози для Київської Русі й могла бути її союзницею. В. Бончковський одним із перших на шпальтах «Культури» критикує політику колонізації українців, яка не лише нічого корисного не принесла, а навпаки підірвала довіру українців до поляків. Автор закликає до ревізії польської суспільної та політичної думки щодо українців, наголошуючи на важливості співпраці. Таким чином, окреслюється те коло імагологічних питань, яке цікавило насамперед поляків у сприйнятті Іншого-українця. У першу чергу акцентується на історичному та культурному контексті, який не був артикульований попередньо.

Історія українських земель, особливо під кутом бачення релігії, обговорюється у статтях Веслава Жилінського (псевдонім Віктора Пйотровича), який описує трагедію української греко-католицької церкви [34] та наголошує на польському корінні боротьби українців за незалежність, тісному переплетенні українсько-польської історії [35]. Візія автора перебуває в руслі ідеалістичного бачення ягеллонської ідеї та, можливо, неглибокого знання історії вільного руху в Україні. Яскраво простежується тут, на нашу думку, позиція візії українця як Іншого через «романтичну», ідеалістичну ре-

цепцію взаєморозуміння та мирного співжиття різних націй. Отже, виявляється ще один суттєвий аспект у розумінні Іншого-українця, а саме релігійної відмінності Свого та Іншого.

Зауважимо, що ще до офіційного проголошення позиції «Культури» в українській справі в часопису починають з'являтися статті на українську тематику. Якуб Гофман аналізує німецьку окупацію на теренах Волині та хибні очікування українців на допомогу німців у прагненні до незалежності. Українці чекали на позитивні зміни від німців, не маючи польської підтримки [6]. Отже, на нашу думку, з'являється, так би мовити, самокритика Свого (поляка) щодо відношення до Іншого (українця). Слід зазначити, що ця практика не так вже й часто застосовується в імагологічному дискурсі.

Перелом у польській публіцистиці щодо українського питання здійснила стаття Юзефа Лободовського «Проти почвар минулого», що підкреслює Ян Токарський, розглядаючи релігійний аспект, який оминув Ю. Лободовський [30]. При цьому автор наголошує на відповідальності католицької церкви, яка не підтримала греко-католицьку церкву в її прагненнях до об'єднання українців у боротьбі за незалежність, одночасно підкреслює важливість постаті митрополита Андрія Шептицького для українсько-польського діалогу. Основний чинник розрізнення Свого та Іншого проходить власне по лінії релігійного визнання.

Поряд із історичною тематикою польські автори «Культури» розглядають історію української культури, обговорюючи видатні постаті та еміграційних діячів. Серед згаданих персоналій на шпальтах часопису описується трагізм М. Гоголя, який так і не зміг остаточно знищити в собі національне українське коріння, що весь час проявляється в його творчості [33]. Підкреслює актуальність праць А. Шептицького й Анджея Вінценз (славіст, син С. Вінценза), який аналізує діяльність митрополита для польського читача, показує його значення не лише для української греко-католицької церкви, а й для українсько-польського порозуміння [1]. Обговорюється й життя української еміграції, зокрема, представлено творчий шлях професора Миколи Глобенка [32], діяльність товариства імені Т. Шевченка [31], українська еміграційна преса, подаються довідки з життя української громади за кордоном. Отож розглядається питання культури Іншого-українця очима поляків, що стає матеріалом не лише у виражен-

ні зацікавлень в аспекті вивчення українців, але й сигналізує саме про ті теми, які були цікавими для поляків в українсько-польському імагологічному дискурсі.

Особливе місце серед публікацій на українську тематику займало питання української культури, літератури і мистецтва як материкових, так й еміграційних. Зрозуміло, що українська література, видана в УРСР, була мало доступна поза межами Радянського Союзу, тому більше уваги приділялося власне еміграційним українським публікаціям, які обговорювали українську радянську літературу. Українська еміграційна література займала чільне місце в цих оглядах.

Активним оглядачем української літератури в обох її вимірах (материковому та еміграційному) був славіст Анджей Вінценз, який успадкував від батька, відомого співця Гуцульщини Станіслава Вінценза зацікавлення Україною. А. Вінценз найчастіше подає огляди українських книг, виданих на еміграції, публікує відомості з історії української літератури, обговорює літературну ситуацію радянської України, представляючи читачам «Культури» творчість Миколи Вінграновського, Ліни Костенко, Олександра Довженка та інших представників українського радянського письменства. Переважна частина оглядів була опублікована в розділі рецензій на книги («Książki»).

З'являється декілька публікацій і на львівську тематику у період 1947 – 1969 років. Хоча це уже інший Львів, не польський, а радянський, однак до нього польські публіцисти відчувають сентимент. С. Вінценз описує Львів зі зміненими назвами вулиць та іншим національним складом населення, особливо яскраво це видно на прикладі університетів, де більша частина викладачів була російського походження [25]. Ностальгію за польським Львовом відчуває й анонімний автор спогадів про відвідини радянського міста, де хоча й залишилась прекрасна архітектура, проте все вже цілком змінено [15]. Інший Львів постає в рецензії книги Станіслава Шаха «Львів – місто моєї молодості». Автор повертається у Львів довоєнний, де змішувалось українське та польське населення [2]. Таким чином, імагологічний дискурс Львова усвідомлюється в польській ментальності як міста втраченого, уже не свого.

Отож, можемо ствердити, що імагологічний текст «Культури», який творять польські автори часопису, піднімає насамперед ті проблеми, які цікавлять польських інтелектуалів у

рецепції українця як Іншого. Українські ж автори намагаються представити в імагологічному тексті українця очима Свого та ті зміни, які відбуваються в українському суспільстві, що є недоступними для ока Чужого (поляка). Характерно, що українсько-польський імагологічний

контекст є багатоаспектним і не звужується лише до якоїсь однієї тематики. Авторі з обох боків розглядають проблеми з різних галузей, серед яких найчіткіше окреслюється візія історії, літератури та культури обох націй окремо та у взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. A. V. Aktualność Szeptyckiego / A. V. // «Kultura». – Paryż, 1959. – № 12. – S. 142–147.
2. A. V. Lwów oczami Ukraińców / A. V. // «Kultura». – Paryż, 1956. – №9. – S. 137–143.
3. Berdychowska B. Giedroyc i Ukraińcy / Bogumiła Berdychowska. / Jerzy Giedroyc. Emigracja ukraińska. Listy 1950–1982. [wybór i wstęp, przypisy Bogumiła Berdychowska, tłum. listów ukraińskich Ola Hnatiuk]. – Warszawa: Czytelnik, 2004. – 832 s.
4. Deklaracja w sprawie ukraińskiej [redakcja Kultury] // «Kultura». – Paryż, 1977. – № 5. – S. 8.
5. Giedroyc J. Autobiografia na cztery ręce / Jerzy Giedroyc [oprac. i posłowiem opatrzył K. Pomian] – Warszawa : Czytelnik, 2006. – 388 s.
6. Hoffman J. Początki konspiracji na Wołyniu / J. Hoffman // «Kultura». – Paryż, 1950. – № 10. – S. 112–120.
7. Kardosz J. Naród w wędrówce / Julian Kardosz // «Kultura». – Paryż, 1949. – № 15. – S. 18–26.
8. Korzon L. Ukraińscy neoklasycy-parnasiści / Leonid Korzon // «Kultura». – Paryż, 1948. – № 7. – S. 39–54.
9. Korzon L. Ukraińscy neoklasycy-parnasiści / Leonid Korzon // «Kultura». – Paryż, 1948. – № 7. – S. 39–54.
10. Lewickij B. Dwa oblicza sowieckiej polityki narodowościowej / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1963. – № 12. – S. 79–92.
11. Lewickij B. Polityka narodowościowa ZSSR / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1966. – № 10. – S. 58–68.
12. Lewickij B. Postęp techniczny a problemy narodowościowe w ZSSR / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1961. – № 1. – S. 112–120.
13. Lewickij B. Sowiecka polityka narodowościowa / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1960. – № 6. – S. 76–85.
14. Lewickij B. Sytuacja na Ukrainie sowieckiej / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1963. – № 1 – 2. – S. 171–183.
15. Lewickij B. Ukraińcy a likwidacja Powstania Warszawskiego / Borys Lewickij // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 6. – S. 74–87.
16. Lwowjanin. Lwów 1966 / Lwowjanin // «Kultura». – Paryż, 1967. – № 1 – 2. – S. 145–152.
17. Ławrinenko J. Literatura sytuacji pogranicznych / Jurij Ławrinenko // «Kultura». – Paryż, 1959. – № 3. – S. 5–17.
18. Łobodowski J. Przeciw upiorom przeszłości / Józef Łobodowski // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 2 – 3. – S. 14–67.
19. Łysiak-Rudnicki I. Nowy Perejasław / Iwan Łysiak-Rudnicki // «Kultura». – Paryż, 1956. – № 7 – 8. – S. 138–149.
20. Majewski J. List do redakcji / Józef Majewski // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 11. – S. 158.
21. Miłosz Cz. Odpowiedzi / Czesław Miłosz // «Kultura». – Paryż, 1959. – № 4. – S. 147–157.
22. Ortyński L. Prawda o Ukraińskiej Dywizji / Lubomyr Ortyński // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 11. – S. 109–116.
23. Osadczuk B. Wielki kanclerz Rzeczypospolitej Czworoga Narodów / Bohdan Osadczuk // Osadczuk B. Niepodległa Ukraina [wybór i opracowanie B. Kierski] / Bohdan Osadczuk. – Sejny : Pogranicze, 2006. – S. 27–33.
24. Rudnicka M. List do redakcji / Milena Rudnicka // «Kultura». – Paryż, 1963. – № 3. – S. 169–172.
25. Rudnyckij J. B. List do redakcji / J. B. Rudnyckij // «Kultura». – Paryż, 1963. – № 3. – S. 172.
26. S.V. Wieści ze Lwowa / S. V. // «Kultura». – Paryż, 1951. – № 12. – S. 76–79.
27. Słobożanin M. W żelaznym pierścieniu / Mykoła Słobożanin // «Kultura». – Paryż, 1950. – № 5. – S. 33–43.
28. Szerech J. Młodzież czwartego Charkowa / Jurij Szerech // «Kultura». – Paryż, 1951. – № 1. – S. 11–23.
29. Szerech J. Pokój № 101 / Jurij Szerech // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 5. – S. 5–11.
30. Szerech J. Zachód jest Zachodem – Wschód jest Wschodem / Jurij Szerech // «Kultura». – Paryż, 1953. – № 11. – S. 9–23.
31. Tokarski J. Co nas dzieli? / Jan Tokarski // «Kultura». – Paryż, 1952. – № 5. – S. 117–125.
32. Vincenz A. Jubileusz T-wa im. Szewczenki / Andrzej Vincenz // «Kultura». – Paryż, 1954. – № 4. – S. 114–116.
33. Vincenz A. Mykoła Hłobenko / Andrzej Vincenz // «Kultura». – Paryż, 1957. – № 10. – S. 113–115.
34. Wittlin J. Tragiczny Gogol / Józef Wittlin // «Kultura». – Paryż, 1955. – № 7 – 8. – S. 7–20.
35. Żyliński W. Epizod ukraińskiego romansu historycznego / Wiesław Żyliński // «Kultura». – Paryż, 1949. – № 3. – S. 132–138.
36. Żyliński W. Tragedia kościoła greko-katolickiego w Polsce / Wiesław Żyliński // «Kultura». – Paryż, 1948. – № 8. – S. 19–47.